

GlobeOpe!

Lähde mukaan
kansainväliseen
toimintaan
kehittämään
itseäsi ja kouluasi!

Painettu: ISBN 978-951-805-682-2

PDF: ISBN 978-951-805-683-9

Toimittanut: Ulla Härmä

Ulkoasu: Satu Salmivalli

Kuvat: Satu Haavisto ja Shutterstock

Paino: Lönnberg, 1000, 5/2016, 1. painos

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO

Esipuhe

ONKO KANSAINVÄLISYYS OSA SINUA? Tai onko kansainvälisyys jotakin, jota olet aina haaveillut saavasi elämääsi? Oletko odottanut tilaisuuksia, jotka mahdollistaisivat sen?

Suomi on kansainvälisempi kuin koskaan ennen. Meillä puhutaan yli 150 kieltä, mm. arabiaa, thaita, kreikkaa, bengalia, espanjaa, viroa, venäjää, somalia. Globaali maailmamme on yhdistänyt eri maat ja maanosat aivan uudella tavalla toisiinsa ja tuonut kansainvälisyyden osaksi elämäämme. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Sekä perusopetuksen että lukion opetussuunnitelmissa korostetaan globaalia maailmaa ja sen monikielisyyttä ja -kulttuurisuutta. Oppilaitosten toimintaan vaikuttaa myös kansainvälisyys ja siihen liittyvä toiminta. Yhteiskunta ja koulumaailma ovat muotoutuneet ja muotoutuvat eri kulttuurien vuorovaikutuksessa. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja. Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali liittyvät luoden myös kotikansainvälistymistä. Perusopetuksen globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestäväälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti.

CIMO on saanut Helsingin ja Joensuun Opettajakoulutuslaitoksilta arvokasta asiantuntija-apua oppaan tekemisessä. Opas kertoo sinulle tarjolla olevista erilaisista mahdollisuuksista kansainväliseen kokemukseen kotimaassa tai ulkomailla, joko opiskelussasi tai työssäsi. Tartu oppaaseen avoimin ja rohkein mielin ja mieti, mikä tai mitkä toiminnot olisivat opiskelussasi tai työssäsi sinulle sopivia! Ryhdy toimeen yksin tai nappaa kollega mukaan, ja osallistakaa koko koulu globaaliin meininkiin! **Nauttikaa!**

Merja Kukkonen, Itä-Suomen yliopiston Joensuun normaalikoulu
Marja K. Martikainen, Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu
Ulla Härmä, CIMO

Näiden ohjelmien kautta pääset

Erasmus+ yleissivistävälle koulutukselle

Erasmus+ -ohjelma parantaa koulutuksen laatua ja henkilöstön osaamista sekä tukee yleissivistävän koulutuksen kansainvälistymisen lisäksi myös kansallista opetuksen kehittämistä.

Koulut, päiväkodit ja muut yleissivistävän koulutuksen toimijat voivat kehittää innovatiivisia toimintatapoja ja yhteistyömuotoja eurooppalaisessa yhteistyössä. Opetushenkilökunta pääsee ohjelman kautta oppimaan tai opettamaan omaa alansa ulkomaille, kehittämään kielitaitoaan, hankkimaan muita kansainvälisiä taitoja ja luomaan verkostoja.

Globaalia yhteistyötä pääsee toteuttamaan myös kansainvälisyyden pohjan muodostavan koti- eli lähikansainvälisyyden avulla sekä esimerkiksi Nordplus-ohjelmien ja aikuiskoulutuksen kautta.

MUITA KANSAINVÄLISTYMISKANAVIA

Erasmus+ ammatilliselle koulutukselle

Ohjelma tukee hankkeita, joiden tavoitteena on kehittää ammatillista koulutusta eurooppalaisessa yhteistyössä. Yksityiset henkilöt eivät voi hakea rahoitusta suoraan Erasmus+ -ohjelmasta, esimerkiksi liikkuvuushankkeissa opiskelijat hakevat apurahoja oman oppilaitoksensa kautta.

Nordplus Junior

Nordplus Junior on Pohjoismaiden ja Baltian välistä oppilas- ja opettajavaihtoa sekä oppilaitosten välistä yhteistyötä tukeva ohjelma.

Nordplus Pohjoismaiset kielet

Nordplus Pohjoismaiset kielet -ohjelman tavoitteena on vahvistaa kielten ymmärtämistä sekä lisätä kiinnostusta pohjoismaisia kieliä, kulttuureita ja elinolosuhteita kohtaan.

Nordplus Horisontal

Nordplus Horisontal -ohjelma mahdollistaa rajat ylittävän yhteistyön eri koulutustasojen ja sektoreiden välillä.

mukaan

Aikuiskoulutus

Erasmus+ -ohjelman avulla tuetaan aikuiskoulutushenkilöstön osaamisen kehittämistä sekä eurooppalaisten aikuiskoulutusorganisaatioiden yhteistyötä.

Euroopan Nuorisoportaali

Euroopan nuorisoportaali on nuorelle luotettava, monikielinen väylä Eurooppaa koskevan tiedon löytämiseen. Portaalissa on tietoa ja nuorten kokemuksia mm. vapaaehtoistyöstä, työharjoittelusta, opiskelusta ja vaikuttamisesta Euroopassa.

maailmalle.net

Sivustolla on nuorille tietoa mahdollisuuksista lähteä maailmalle.

Opettajat ilman rajoja -vapaaehtoisohjelma

Opettajat ilman rajoja -verkosto (OIR) pyrkii vahvistamaan suomalaisten opettajien ja kasvatusalan ammattilaisten mahdollisuuksia osallistua opetussektorin kehitysyhteistyöhön. Suomalaisen osaamisen tuella tavoitellaan koulutuksen laadun parantamista kehitysmaissa.

eTwinning - eurooppalaisten koulujen yhteisö

eTwinning tarjoaa jokaiselle koulussa työskentelevälle, esim. opettajille, rehtoreille, koulukirjastojen työntekijöille, koko Euroopassa mahdollisuuden ja paikan olla yhteydessä toisiinsa, tehdä yhteistyötä, kehittää projekteja, jakaa ja tuntee olevansa osa Euroopan jännittävintä oppimisympäristöä.

School Education Gateway

Gateway-sivusto tarjoaa keskitetyn tietolähteen opettajille, kouluille, asiantuntijoille ja muille kouluopetuksen parissa työskenteleville.

Kansainvälisyys on asenne: se on täynnä mahdollisuuksia, elämyksiä ja oppimista.

- Mari Kontturi, Luovin ammattiopisto

Miten voin kansainvälistyä?

OPISKELIJAN KEINOT

Opinnot loppusuoralla ja tulevaisuus edessä? Minne opettajaksi? Valmistumisen jälkeen vielä kansainväliseen harjoitteluun?

Jos olet juuri valmistumassa, mutta haluat vielä lähteä ulkomaille työharjoitteluun, tässä sinulle vaihtoehto!

Korkeakoulujen tutkinto-opiskelijat voivat kansalaisuudesta riippumatta lähteä Erasmus+ -ohjelman kautta Eurooppaan suorittamaan osan opinnoistaan ja opintoihin liittyvää työharjoittelua opintojen aikana tai vuoden kuluessa valmistumisesta. Jos lähdet ulkomaille opiskelemaan tai harjoittelemaan, voit saada Erasmus+ -apurahan, joka kattaa osan vaihdon aiheuttamista kustannuksista.

Tärkeää: huomioithan, että jos olet valmistumassa, sinun on haettava apurahaa kotikorkeakoulustasi, ja harjoittelusopimus on allekirjoitettava ennen valmistumista.

HARJOITTELU ULKOMAILLA

Opintoihin liittyvää työharjoittelua voivat lähteä suorittamaan kaikkien alojen perus- ja jatko-tutkinto-opiskelijat.

Harjoittelijavaihdon peruseräatteen

- Harjoittelun yhtäjaksoinen kesto on vähintään 2 kk ja enintään 12 kk.
- Harjoittelupaikaksi soveltuvat koulut, päiväkodit, yritykset sekä useimmat yksityiset ja julkiset organisaatiot
- Opiskelija kantaa päävastuun paikan hankkimisesta
- Harjoittelujakso luetaan hyväksi opiskelijan suorittamaan tutkintoon, mikäli se suoritetaan ennen valmistumista
- Myös vastavalmistuneet voivat lähteä harjoittelijavaihtoon vuoden kuluessa valmistumisesta.

Nordplus Korkeakoulutus -ohjelma mahdollistaa opiskelun ja harjoittelun Pohjoismaissa ja Baltiassa opintojesi aikana. Tukea myönnetään 1–12 kuukautta kestävään opiskeluun tai harjoitteluun Pohjoismaissa tai Baltiassa. Myös ns. expressliikkuuden tukea voit hyödyntää lyhyille alle kuukauden kestäville opiskelu- tai harjoittelujaksoille.

esimerkkejä

”Olen opettajaksi opiskeleva, ja suorittanut harjoittelun Barcelonassa paikallisessa koulussa. Hankin paikan kyselemällä aktiivisesti itse kiinnostavilta vaikuttavista kouluista. Harjoittelu oli vapaaehtoinen osa opintojani.”

Eerika Salminen

”Suoritin ulkomailla opintoihini kuuluvan luokanopettajakoulutuksen harjoittelun. Paikan löysin opiskelijatoverini kautta, joka oli ollut samassa koulussa vuotta aikaisemmin. Koulu otti minut vastaan ilomielin, ja harjoittelu oli myös itselleni todella hyvä kokemus. Apuraha helpotti päätöstä lähteä tekemään harjoittelu ulkomaille. Suosittelen ulkomaan harjoittelua jokaiselle opettajaopiskelijalle, sillä se on todella silmiä avaavaa, eikä ulkomaan harjoittelussa opittuja taitoja voi löytää kirjoista.”

Stiina Pakonen

”Kokemus osoittautui erittäin antoisaksi. Sain kokemuksen siitä, millaista on toimia hyvin monikulttuurisessa ympäristössä ja työyhteisössä. Erasmus+ -apuraha auttoi toteuttamaan pitkäaikaisen haaveeni. Rohkaisen kaikkia opiskelijoita ”kokeilemaan siipiään” myös Suomen ulkopuolella, kansainvälisestä kokemuksesta on totisesti hyötyä yhä muuttuvassa koto-Suomessakin!” Ursula Nystedt

”Harjoitteluun hakeminen vaati omatoimisuutta ja sinnikkyyttä harjoittelukoulua etsiessä, mutta itse kokemus, uudet näkökulmat ja ideat opettajuudesta sekä oppilaat, joiden kanssa työskentelin, olivat vaivan arvoisia. Kokemus tarjosi mahdollisuuden vertailla ja kyseenalaistaa itselle tuttuja ja itsestään selviä asioita.” Tiina Långström

MITEN TOIMIN, KUN OLEN JO OPETTAJANA KOULUSSA?

Erasmus+ -ohjelman liikkuvuustoiminnot tukevat koulun opetushenkilöstön lyhytkestoista opetustyötä ja kouluttautumista ulkomailla. Osallistumisesi tapahtuu koulun tarpeisiin perustuvan hankkeen kautta. Voit esimerkiksi osallistua kursseille, job shadowing-jaksolle koulussa tai muussa relevantissa organisaatiossa tai opettaa koulussa. Miltä kuulostaisi esimerkiksi suomen kielen opetus Sloveniassa?

Lisäksi koulut voivat osallistua kansainväliseen toimintaan. Strategiset kumppanuushankkeet tarjoavat kouluille mahdollisuuden kehittää omaa toimintaansa tutustumalla muiden Euroopan maiden koulutusjärjestelmiin ja työskentelemällä yhdessä.

Kumppanuushankkeet perustuvat koulun kehittämistarpeisiin ja niihin voivat osallistua kaikki yleisivistävän koulutuksen parissa toimivat organisaatiot. Toiminnan tavoitteissa tulee olla myös yhteys koulutuspoliittisiin tavoitteisiin sekä kansallisella että eurooppalaisella tasolla. Toteuttamiseen voivat osallistua koulun tai organisaation henkilökunta ja oppilaat. Kannattaa saada rehtori innostumaan asiasta, se kannustaa muitakin opettajia innostumaan. Muista yhteistyö koko koulun kanssa!

Hyötyjä suomalaisten koulujen hankkeista:

”Koulutusjaksoille osallistuneet opettajat ovat saaneet uusia pedagogisia työkaluja paitsi omaan opetustyöhönsä, myös koko oppilaitoksen kehittämiseen.”

”Koulumme tavoitteena on, että joka vuosi osa opettajista osallistuu kursseille, job shadowing-tai opetusjaksolle jossain muussa maassa, niin että koko opettajakunta on ammattitaitoinen osa tässä kansainvälistyneessä globaalissa maailmassa ja osaa ohjata myös opiskelijoita heidän tulevan työelämänsä tarpeiden mukaisesti.”

”Kansainvälinen omakohtaiset kokemukset toisesta maasta ja kulttuurista edesauttoivat opettajia ymmärtämään paremmin globaalia maailmaa, mikä välittyi myös koko koulu yhteisölle.”

”Kaiken kaikkiaan Erasmus+ KA1 -ohjelma toimi erittäin hyvin ja koulumme kansainvälistyminen pääsi uudelle tasolle, koska nyt opettajat pääsivät näkemään ja kokemaan opettajan työtä läheltä ja toisessa EU-maassa.”

Pohjola-Norden myöntää apurahoja opettajaksi opiskeleville ja opettajille 1–2 viikoksi Pohjoismaihin suuntautuvia opintomatkoja, täydennyskoulutuskursseja ja opettajavaihtoja varten.

”

Myytti suomalaisista jonkinlaisina tuppisuina on ainakin murrettu, sillä meidän oppilaamme olivat usein porukan puheliimpia!”

- Marko Kallionpää, Härkävehmaan koulu

10 askelta kansainvälisyyteen

JOS OLET JO KOULUSSA OPETTAJANA, MITEN ETENET JA MITÄ PITÄÄ TEHDÄ?

1

Mieti, mitä haluat saavuttaa kansainvälisellä hankkeella, miten se liittyy koulun **kansainvälistymissuunnitelmaan ja opsiin.**

2

Pyydä yhteistyöhön mukaan muidenkin aineiden opettajia, kv-hanke on usein toimintaa yli ainerajojen, joka edistää **ilmiöpohjaista oppimista.**

3

Ota ajoissa selvää, mitä hanke edellyttää kunnan taloustoimistolta ja informoi heitä hankkeesta. Mene vaikkapa tapaamaan heitä henkilökohtaisesti!

6

Ota selvää koulusi suhtautumisesta hankkeeseen, **opettaja ei toimi koskaan yksin.**

7

Osallista koko koulu hankkeeseen ja muista erityisesti, että myös **rehtorilla on vastuu hankkeesta.**

Aloita suunnittelu ajoissa! Ota selvää myös

4

Osallistu järjestettäviin verkkokoulutuksiin tai alueellisiin tilaisuuksiin mahdollisuuksien mukaan, saat yksityiskohtaista neuvontaa ja apua hakuvaiheessa!

5

Mistä löydän partnerit? Hyödynnä omat suhteesi jopa 10 vuoden takaa! Missä ovat opiskeluaikaiset kansainväliset ystävät? Etsi heidät käsiisi! Käytä hyväksesi kollegoiden ja koulun verkostoja. Muista myös **Erasmus+ -ohjelman tarjoamat verkostot!**

10

Pohjoismaisessa yhteistyössä mukana ovat Islanti, Latvia, Liettua, Norja, Ruotsi, Tanska, Suomi, Viro, Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti. Pohjoismaiset kielet -ohjelmassa lisäksi saamelainen kielialue.

8

Hankkeen kv-ryhmä, jossa on koulustasi sinun lisäksi muitakin opettajia, täyttää hakulomakkeen yhdessä. **Ottakaa myös oppilaiden mielipiteet huomioon!**

9

Ohjelmamaat: Erasmus+ -ohjelmassa EU-maiden lisäksi mukana ovat myös Norja, Islanti, Liechtenstein, Turkki ja Makedonia.

muista vaihtoehtoista, kuten eTwinning!

Onko aina pakko lähteä jonnekin kansainvälistymään?

Voisinpä kansainvälistyä omalla koulullani, sehän olisi kotikansainvälistymistä! Kotikansainvälistymisellä tarkoitetaan kansainvälisten kokemusten hankkimista ja vieraisiin kulttuureihin tutustumista kotimaassa. Aina ei tosiaankaan tarvitse lähteä pois Suomesta saadakseen kansainvälistä kokemusta.

Jos haluat kotikansainvälistää omaa kouluasi, tässä ideoita toimintaan:

- kotikansainvälisyyttä voidaan hyödyntää oman koulun tiloissa ja lähiympäristössä
- kansainvälisyydestä tulee kotikansainvälisyyden myötä arkipäiväisempää ja samalla kulttuurienvälinen ymmärrys ja globaalitietous lisääntyvät koulussa
- kotikansainvälisyyden monet keinot tarjoavat oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet kansainvälistymiseen; oppilaiden sosio-ekonomisen tausta tai taloudellinen tilanne eivät vaikuta mahdollisuuksiin
- kotikansainvälisyys voi herättää huomaamaan vaihtoehtoisia tapoja tulkita ja toteuttaa opetussuunnitelmaa ja kansainvälisyyttä sen osana

- erilaisissa järjestöissä, verkostoissa ja hankkeissa on sekä osajia että aineistoja, joita voidaan hyödyntää oman koulun kotikansainvälisyyden suunnittelussa ja toteuttamisessa
- vierailkaa eri maiden lähetystöissä ja oppikaa eri maista
- tutustukaa vaikkapa oman alueen kansainvälisiin yrityksiin; mitä ne tekevät ja miksi
- luokaa sosiaalisen median välityksellä yhteisiä oppimiskokemuksia muiden maiden koulujen kanssa ja oppikaa uusia tapoja toimia. Luotte samalla uusia ystävyys-suhteita
- tutustukaa oman koulun kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen! Kuka on mistäkin kotoisin, minkälaisia juhlapäiviä eri maissa vietetään, mitä kaikkia kieliä meillä puhutaan
- myös eTwinningin kautta kotikansainvälistyminen on helppoa

Toimi luokkasi tai koko koulun voimalla! Vain taivas on katto, kun mietitte eri vaihtoehtoja. Keksikää yhdessä eri tapoja ja teille sopivia aktiviteetteja!

Mitä hankkeita voisi olla eri koulutusasteille?

OLETKO LASTENTARHAOPETTAJA, ESKARIOPE VAI KOULUN OPETTAJA?

Aiheita ja teemoja on lukuisia, vain mielikuvitus on rajana! Tässä muutamia esimerkkejä, mutta olet varmasti jo opiskelujesi aikana törmännyt kysymyksiin, joita haluaisit pohtia tai kehittää eri asteilla kansainvälisten kollegoiden kanssa.

Varhaiskasvatus:

Varhaiskasvatuksen merkitys lapsen elinikäisen kasvun ja oppimisen polulla – korkeasti koulutetuilla opettajilla ja päiväkodeilla on pitkäaikainen vaikutus mm. liikuntarajoitteisten tai muiden muita lapsia huonommassa asemassa olevien lasten oppimisen kehitykseen – ajatusten ja ideoiden vaihtaminen eurooppalaisten kollegoiden kanssa voi antaa uusia eväitä omaan työhön!

Esiopetus:

Oppilashuoltoon ja turvallisuuteen kuuluvat suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Miten oppilashuolto ja turvallisuus on hoidettu muualla Euroopassa?

Perusopetus:

Oppimiskäsitys – kiinnostuksen kohteet, arvotukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestä oppijana ohjaavat oppimisprosessia ja motivaatiota – miten eri kulttuurit vaikuttavat oppimiskäsitykseen?

Lukio:

Teemaopinnot tulevaisuutta? Riittävätkö annetut teemat tarjoamaan haastetta? Monitieteinen ajattelu, ilmiöpohjainen työskentely teknologialla tai osaaminen arjessa, miten yhdistää kaikki teemat toisiinsa? Esimerkkejä ja kokemuksia voi pohtia yhdessä eurooppalaisten kollegoiden kanssa!

Kaikki opetusasteet:

Ilmiöpohjaisella opetuksella ja oppimisella tarkoitetaan oppiainerajoja rikkovaa, tutkivaa otetta oppimiseen. Tietopainotteinen oppiminen onkin pian keskeisten taitojen ja oppimisen innostuneisuuden kehittämistä: yhdessä tekemistä, verkostoitumista ja verkossa toimimista, teknologian hallintaa, erilaisia toimintakulttuureita, moniroolista oppimista, tieteellisiä purkuprojekteja ja taiteellista tietoa. Miten omassa ja muissa Euroopan kouluissa toteutetaan ilmiöpohjaista opetusta?

Millaiset hankkeet ovat mahdollisia?

MUUTAMA ESIMERKKI HELPOTTAMAAN TYÖTÄSI!

”Veturinkuljettaja – railroad engineer – maquinista – machinist – macchinista – maquinista – maszynista – lokförare” Millä muulla kielellä haluaisit opettaa veturinkuljettaja-sanana? Tai vaikkapa matematiikan, fysiikan? Koulujen yhteistyöhankkeet houkuttelevat kouluja ja oppilaita kansainväliseen vuorovaikutukseen.

Uusia opetustapoja Unkarista? Ystäviä Espanjasta? Lukutottumuksia Italiasta? Erilaisia teelaatujia Britannian maasta? Kaikki tämä on mahdollista koulujen välisessä yhteistyössä. Mistä sinun koulusi olisi kiinnostunut?

Varhaiskasvatuksen keskeiset tavoitteet, oppilashuolto kouluissa, lukion ainevalinnat – näistä ja muista päivän polttavista aiheista pääset keskustelemaan kollegoidesi kanssa ympäri Eurooppaa.

Resurssit vähissä innovatiivista hanketta varten? Hanki opettajajarjoittelija Euroopasta! Matkakustannuksista vastaa opettajan kotimaan Erasmus+-ohjelma. Opettajajarjoittelija saa myös pientä apurahaa harjoittelua varten. Yhdessä opettajajarjoittelijan kanssa voitte toteuttaa muitakin kansainvälisiä hankkeita!

Miksi en uskalla – vai rohkenisinko kuitenkin?

On täysin luonnollista epäröidä omia kykyjä tai aikataulullisia resursseja, kun miettii kansainväliseen hankkeeseen ryhtymistä. Omat voimavarat täytyykin selvittää huolellisesti. Jo se on osa onnistunutta hanketta.

Pelkäätkö, että kielitaito ei riitä? Eikö koulu ole kovin innostunut hankkeesta? Myy hanke rehtorille ja sitouta sen jälkeen muut opettajat mukaan. Suomalaiset ovat pidettyjä yhteistyökumppaneita! Älä turhaan pelkää kielitaidon puutetta, toinen opettaja on tukenasi. Suomalaisten kielitaidon on todettu olevan erittäin hyvä eri maiden kanssa toteutuneissa hankkeissa.

Toisaalta aloittavan opettajan ei välttämättä heti kaiken uuden työn oppimisen keskellä kannatakaan lähteä vetämään omaa hanketta. Voit hyvin mennä mukaan koulun olemassa olevaan hankkeeseen tai etsiä toista suomalaista hanketta, johon voisitte mennä mukaan.

**Yllätä itsesi ja
lähde mukaan rohkeasti!**

”

Kun kaikki opettajat ovat saaneet pitää tunnin omasta aineestaan ja omalla asiantuntemuksellaan, ei kansainvälisyyshankkeita nähdä enää vain kieltenopiskelun projekteina, vaan niiden soveltuvuus kaikkien aineiden opetukseen on omakohtaisesti todettu.”

- Janne Visto, Alajärven lukio

www.cimo.fi

www.cimo.fi/ohjelmat/erasmusplus/yleissivistavalle_koulutukselle

www.cimo.fi/ajankohtaista/cimo_somessa

www.cimo.fi/ohjelmat/oir

http://europa.eu/youth/FI_fi

www.maailmalle.net/

www.oph.fi/opetushallitus/kansainvalinen_toiminta

www.etwinning.net/fi/pub/index.htm

www.schooleducationgateway.eu/fi/pub/index.htm

www.edu.fi/porttipohjolaan

www.polkka.info/

Otatko haasteen vastaan?

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO

PL 343 (Hakaniemenranta 6), 00531 Helsinki

Puh. +358 (0)295 338 500

www.cimo.fi

www.maailmalle.net